

Motion till riksdagen 2013/14:Sf201

av Anders Andersson (KD)

Tid för familjen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att utöka antalet föräldradagar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att skydda den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) samt den föräldrapenninggrundande inkomsten i tre år från barnets födsel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för föräldrar att ha rätt till tjänstledighet på heltid tills barnet fyller tre år.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga föräldradagar fritt ska kunna överlätas mellan föräldrarna och att de s.k. pappa- och mammamånaderna avskaffas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att höja grundnivån och lägstanivådagarna i föräldraförsäkringen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att barnomsorgspengen ska kunna betalas ut även till den som tar hand om enbart egna barn i det egna hemmet.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda ett införande av en generell graviditetspeng den sista månaden i graviditeten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fördela den totala intjänade premiepensionen lika mellan makar med gemensamma barn som inte fyllt tolv år, om de inte aktivt begär något annat.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt för varje kommun att fatta beslut om maxtak för barngruppernas storlek.²

Fel! Okänt namn på

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att införa en oberoende kvalitetsuppföljning av förskolan.²
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten för föräldrar att få tillgång till öppna jämförelser av förskolor.²
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att maxtaxans nivå bör ses över med målet att minska barngruppernas storlek med minst ett barn per grupp.²

¹ Yrkande 3 hänvisat till AU.

² Yrkandena 6 och 9–12 hänvisade till UbU.

Motivering

Familjen är den viktigaste gemenskapen i samhället. Den behövs för att barnen ska få omsorg och fostran i en kärleksfull miljö. När familjen fungerar är den en tillitsfull gemenskap som skänker trygghet och stabilitet i en ständigt föränderlig omvärld. Föräldrar måste få fler valmöjligheter att välja den livsstil och barnomsorgsform som passar dem och deras barn bäst. För familjer med förskolebarn är det viktigt att kvaliteten i förskolan förbättras, inte minst genom mindre barngrupper.

Utbyggd föräldraförsäkring med möjlighet till friare uttag i tre år

Grunden för en persons utveckling läggs under de första levnadsåren. Till sammans med det genetiska arvet präglar de åren vårt sätt att fungera socialt och vår förmåga att relatera till andra människor för resten av livet. Anknypningsteorin anses vara den viktigaste psykologiska teorin för att förstå hur människor hanterar närhet, omsorg och självständighet i relationer. Den fastslår att barn som får möjlighet till en trygg anknytning till sina föräldrar som vuxna har lättare att komma nära andra människor och fungera bra i långvariga relationer.

En otrygg anknytning under barnaåren kan bidra till att en person som vuxen får svårare att hantera andra livskriser. Enligt Barnombudsmannens rapport "Klara, färdiga gå – Om de yngsta medborgarna och deras rättigheter" har drygt 30 procent av alla svenska barn en otrygg anknytning till sina föräldrar. Att utveckla en trygg anknytning mellan förälder och barn tar tid och måste få ta tid. Under den period i livet då man har små barn måste därför omsorgen om dem få vara den primära uppgiften.

Vi menar att föräldraförsäkringen bör förändras så att makten över hur den ska kunna användas i större utsträckning flyttas till föräldrarna. Därför föreslår vi att antalet föräldrapenningdagar utökas med 30 dagar. Det skulle underlätta för föräldrar som vill vara hemma lite längre med sina barn att låta barnen börja på förskolan eller annan offentligt finansierad barnomsorg vid den tidpunkt föräldrarna själva finner lämplig. Därtill bör de begränsningar som finns i regelverket tas bort och en förlängning av inkomstskyddet till tre år övervägas. Rätten till tjänstledighet på heltid för att vara hemma med barnen bör utvidgas så att båda föräldrarna har rätt till tjänstledighet på heltid tills barnet fyller 3 år. Alla dagar ska fritt kunna överlätas mellan föräldrarna, de s.k. pappa- och mammamånaderna bör därför avskaffas. Genom att de begränsningar som finns i överlåtelsebarheten och det begränsade skyddet av sjuk- och föräldrapenninggrundande inkomst tas bort ökar flexibiliteten. Det innebär en lägre grad av styrning över hur föräldrapenningen tas ut och fördelas. Enligt Försäkringskassans senaste statistik tar papporna ut 24,8 procent av föräldrapenningdagarna. Men mammors och pappors föräldraledighet ser väldigt olika ut. Pappors föräldraledighet är starkt kopplad till uttaget av för-

Fel! Okänt namn på

äldradagar medan mammors inte är det. Det innebär att mammor oftast är föräldralediga betydligt fler dagar än de tar ut ersättning för. Pappors uttag av föräldradagar sker i hög utsträckning efter barnets första levnadsår. Det är också från och med då begränsningar införs i såväl rätten till tjänstledighet som skyddet för den sjuk- och föräldrapenninggrundande inkomsten. Även om grunden i föräldraförsäkringen är att mammor och pappor har rätt till lika stor andel av föräldradagarna så styrs pappornas uttag i hög grad av de icke överlåtelsebara dagarna som sedan 2005 är 60 dagar. Mindre än en femtedel av alla pappor har tagit ut mer än fyra månader under barnets första två år. För den tillfälliga föräldrapenningen för vård av barn (VAB) finns inte någon reglering kring fördelningen mellan föräldrarna, ingen kvotering, ingen jämställdhetsbonus eller någon annan typ av pekpinnar eller styrande mekanismer. Uttagna VAB-dagar är trots detta betydligt mer jämnt fördelade än föräldrapenningdagarna, mammorna tar ut 62 procent av dagarna och papporna 38 procent.

Ett regelverk som underlättar föräldrars möjlighet att själva styra över fördelningen är inte bara principiellt riktigt. Det kan också långsiktigt öka förutsättningarna för ett mer jämställt föräldraskap där mammor och pappor ges lika förutsättningar och möts av samma förväntningar på sin roll som förälder.

I budgeten för 2013 höjdes grundnivån i föräldraförsäkringen från 180 till 225 kronor per dag. Det har kommit de familjer med sämst ekonomi tillgodo. Det är bra men vi vill mer. Möjligheten att höja grundnivån och lägstanivådagarna i föräldraförsäkringen bör prövas. Vi anser att en höjning till 250 kr per dag är motiverad. Det berör främst unga föräldrar och andra som ännu inte etablerat sig på den svenska arbetsmarknaden eller som under de 240 dagarna före beräknad nedkomst inte uppfyllt kraven på nivån för ersättningsgrundande inkomst. Av de föräldradagar som betalas ut till mammor yngre än 25 år är hälften på garantinivån. Men även för mammor i åldern 25–29 år ligger ersättningen på garantinivån för nästan en fjärdedel av de utbetalda dagarna. Även efter en höjning kommer ersättningen att vara låg men ändå så pass att fler familjer kommer att kunna klara sig utan extra tillskott via försörjningsstöd från socialtjänsten.

Med en allt längre etableringstid på arbetsmarknaden och med fler som utbildar sig lite senare i livet är det viktigt att föräldraförsäkringen är utformad så att det ändå är möjligt att bilda familj innan reproduktionsförmågan avtar. Det bör inte heller vara så att båda föräldrarna måste arbeta eller studera även under barnets första år för att klara försörjningen.

En höjning till 250 kronor per dag skulle innebära, vid fullt uttag, en ersättning som motsvarar den summa du uppnår med fullt studiemedel. Medelersättningen 2011 för utbetalda dagar på sjukpenningnivån var 497 kronor per dag.

Barnomsorgspeng för egna barn

Syftet med barnomsorgspengen är att öka föräldrarnas valfrihet och möjlighet att välja olika former av pedagogisk verksamhet för sina barn. Jag anser att

föräldrar också ska få valmöjlighet att kunna använda barnomsorgspengen för att ta hand om enbart sina egna barn i hemmet. Barnomsorgspengen betraktas som inkomst och beläggs med inkomstskatt och sociala avgifter. Därmed får de föräldrar som nyttjar barnomsorgspeng del av samhällets skyddsnet, exempelvis vid sjukdom. Nivån på ersättningen bör som i dag beslutas av kommunen och vara relaterad till den genomsnittliga kostnaden för ett barn i pedagogisk omsorg. Enligt vårt förslag skulle nivån i genomsnitt ligga på cirka 6 500 kr per månad och barn före skatt.

Graviditetspeng

Vidare föreslår jag att det införs en generell graviditetspeng (tidigare havandeskapspenning) under den sista månaden i graviditeten i syfte att öka tryggheten för gravida kvinnor. Graviditetspengen ska ses som en möjlighet för den kvinna som vill utnyttja den. Utformningen bör likna tillfällig föräldrapenning och antalet ersatta dagar bör därmed uppgå till 20–23 dagar, beroende på månadens längd. Dagarna ska inte kunna sparas. Rätten till graviditetspenning 60 dagar före beräknad födsel kvarstår. Det nya systemet blir enklare, bättre och mer rättssäkert.

I dag saknas det ett generellt system som möjliggör för gravida att i slutet trappa ner eller helt avstå från arbete. Samtidigt är behovet av samhällsstöd stort. Tre av fyra kvinnor uppbar under 2009 någon form av ersättning sista månaden i graviditeten. De flesta hänvisas till att ta ut sin föräldrapenning i förtid. Ett fåtal får graviditetspenning för att miljön som de arbetar i anses olämplig för dem. Andra sjukskrivs, något som har varit omdebatterat under de senaste tio åren då bedömningarna har varierat bland läkare och försäkringskassor. Rättsosäkerheten har varit hög. Försäkringskassan har också fällts för könsdiskriminering efter att ha nekat gravida kvinnor sjukpenning.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat tillämpningen av lagstiftningen inom sjukpenning och graviditetspenning (tidigare havandeskapspenning) och funnit att det finns flera brister. Särskilt när det gäller tillämpningen av graviditetspenning, felaktiga läkarintyg samt bristfällig utbildning av Försäkringskassans handläggare om under vilka förutsättningar sjukpenning respektive graviditetspenning bör ges ut. ISF menar också att även om tillämpningen förbättras kommer nuvarande system inte att kunna omfatta alla kvinnor som på grund av graviditet har nedsatt arbetsförmåga. Om detta ska ändras, behövs ett förtydligande i lagen. Med anledning av dessa brister har flera utredningar samt Försäkringskassan föreslagit att en generell graviditetspeng införs.

Delad premiepension för makar med barn under 12 år

Dagens kvinnliga ålderspensionärer har i genomsnitt lägre pension än män med ålderspension. Det beror på att kvinnor i genomsnitt har haft lägre lön, i högre utsträckning arbetat deltid samt tagit ett större ansvar för hemarbetet

Fel! Okänt namn på

och omsorgen om barnen. I pensionssystemet finns, efter ett kristdemokratiskt initiativ, rätten att tillgodoräkna sig pensionsgrundande belopp för s.k. barnår. Det innebär att upp till fyra år per barn kan räknas som pensionsgrundande för den som har den lägsta inkomsten.

I pensionssystemet finns också möjlighet att årligen överföra den s.k. premiepensionen mellan makar, efter en aktiv begäran. Syftet är att de på detta sätt ska kunna utjämna pensionerna mellan sig, genom att den med högre intjänad pension kan överföra intjänad premiepension till den med lägre intjänad pension. Alltför få känner emellertid till eller utnyttjar denna möjlighet. Vi anser att jämställdhetsskäl talar för att grundregeln för makar med gemensamma barn bör vara den omvända, dvs. att makarnas totala årligen intjänade premiepension automatiskt delas lika mellan dem så länge de har barn som inte fyllt 12 år. De som önskar frånga denna regel bör aktivt begära detta.

Förbättrad kvalitet i barnomsorgen

Förskolan har byggts ut i mycket snabb takt. En stor andel barn tillbringar nu den största delen av sin vakna tid, en vanlig vardag, i förskolan. Enligt Skolverket var förra året 482 309 barn inskrivna i förskolan, fördelat på 28 609 barngrupper. Den genomsnittliga gruppstorleken var därmed 16,9 barn.

Småbarnsgrupperna, grupper för barn i åldern 0–3 år, utgör drygt en tredjedel av det totala antalet grupper, 9 888. I drygt 1 300 av dessa gick 17 eller fler barn. År 2011 var 83 procent av alla 1–5-åringar inskrivna i förskolan, vilket motsvarar drygt 450 000 barn. För tio år sedan var andelen barn i förskolan 66 procent. Det är därför en mycket angelägen uppgift att arbeta för att förskolan ska hålla högsta klass. Barnomsorgspolitiken har dock under de senaste årtiondena i stor utsträckning fokuserat på tillgången till förskola, inte kvaliteten i verksamheten. Resultatet har blivit allt större barngrupper. I förskolan har 5 124 grupper 21 barn eller fler. Det motsvarar nästan en femtedel av barngrupperna på landets förskolor. Antalet stora grupper har också ökat. År 2003 var det 3 000 barngrupper som var så stora. Särskilt oroväckande är att även allt fler riktigt små barn går i stora barngrupper. De stora barngrupperna riskerar ge problem för de små barnen, i synnerhet de med särskilda behov. Skolverket har vid flertalet tillfällen konstaterat att gruppstorleken är viktigare än personaltätheten ur kvalitetssynpunkt. Mindre barngrupper är alltid att föredra framför större barngrupper med samma personaltäthet. Skolverket konstaterade redan i sin utvärdering av maxtaxereformen att grupperna på många håll har blivit så stora att det är svårt att bedriva verksamheten enligt intentionerna. Under hösten 2011 rapporterades om att antalet barn som skadas i förskolan ökar och att säkerheten på sina håll är svår att upprätthålla.

Maxtaxa, allmän och avgiftsfri förskola, rätt för föräldralediga och arbetslösa att ha sina barn på förskola – reformerna för mer tid på förskolan har varit många. I den mån satsningar på förskolan ökar familjernas möjligheter att välja den omsorgsform som passar dem bäst så är det bra. Men inriktningen har fått en slagsida mot att alla barn ska gå i förskolan. Det är nu dags att

Fel! Okänt namn på

ändra inriktning på politiken och istället satsa på mångfald och kvalitet i omsorgen.

Kristdemokraterna har hittills som enda parti drivit på för att föräldrar ska ha alternativ till den frivilliga förskolan. Det handlar inte om att förskolan ska försvinna eller försämras. Förskolan är oerhört viktig. Men förskolan är till för barnen, inte tvärtom. Målet för oss är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn samt att den omsorg som finansieras offentligt håller högsta kvalitet.

Det behövs åtgärder för att ytterligare förbättra kvaliteten i förskolan. Därför föreslår vi att det ska vara obligatoriskt för varje kommun att fatta beslut om maxtak för barngruppernas storlek utifrån Skolverkets rekommendationer samt att det införs en oberoende kvalitetsuppföljning av förskolan. Vi anser också att det är viktigt att föräldrar kan få tillgång till öppna jämförelser av förskolornas kvalitet.

Förskolan behöver också garanteras tillräckliga resurser. Maxtaxans nivå bör ses över. Kristdemokraterna föreslår en finansieringsmodell för att minska storleken på barngrupperna med minst ett barn per grupp. Kommuner som kan visa en konkret och beräkningsbar plan för hur grupperna ska minskas får rätt att höja maxtaxan. Höjningen skulle innebära 100 kr för det första barnet, 67 kr för det andra och 33 för det tredje. Detta ska gälla för dem som har en hushållsinkomst över 45 333 kronor per månad. Det skulle ge kommunerna en intäktsökning på cirka 350 miljoner kronor. Förslaget har en god fördelningspolitisk profil. För varje krona som föräldrar betalar i höjd maxtaxa bidrar kommunerna själva med en krona och staten med två kronor. Ingen kommun ska få rätt att höja maxtaxan om man inte dels har en konkret plan för hur småbarnsgruppernas storlek ska minskas, dels är beredd att satsa egna resurser. Alla föräldrar som bidrar genom en höjd avgift ska ha en garanti att deras avgiftspengar, tillsammans med kommunernas och statens satsning, används just till att minska barngrupperna. Detta bör utredas.

Barn förtjänar den allra bästa omsorgen. Vi vet att för stora barngrupper skadar barns utveckling. Kristdemokraterna står upp för barns bästa och föreslår därför en modell som minskar småbarnsgrupperna med minst ett barn per grupp.

Stockholm den 17 september 2013

Anders Andersson (KD)